

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ЕКОЛОГІЧНОГО АУДИТУ ГІРНИЧО-ЗБАГАЧУВАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

У статті розглядаються заходи щодо підвищення ефективності проведення екологічного аудиту гірничо-збагачувальних підприємств та визначені основні його функції. Досліджується аудит систем управління навколишнім-середовищем, які визначені організаційною структурою, процесами планування, розподілом відповідальності, оцінкою і збереженням екологічної політики. Розроблено рекомендації з впровадження ефективних методик екологічного аудиту, що сприятиме забезпеченню екологічно-збалансованого розвитку підприємств даної галузі.

Ключові слова: екологічний аудит, природо-зберігаючі технології, навколишнє середовище, забруднення.

Сьогодні у світі велика увага приділяється охороні навколишнього середовища, все частіше екологічний фактор стає вирішальним при отриманні підприємством кредитів, а також при страхуванні. Відбувається масштабне впровадження природо-зберігаючих технологій, набирає обертів виробництво екологічно чистої продукції.

На державному рівні питанням охорони довкілля і раціонального використання обмеженого природного капіталу надається значна увага. Так Національна програма "Україна-2010" містить розділ, присвячений екологічній політиці та сталому розвитку суспільства, де наголошується на необхідності створення й удосконалення економічних механізмів природокористування, органічно пов'язаних з інструментами соціально-економічного регулювання життєдіяльності суспільства. Реалізація ідей сталого розвитку передбачає створення передумов для збалансування інтересів суспільства і можливостей природи" [2; 3].

Особливо важливим дане питання постає на гірничо-збагачувальних підприємствах, що пов'язано з відходами та забрудненням навколишнього середовища. Метою екологічного аудиту відходів гірничо-збагачувальних підприємств є зменшення загальної кількості відходів на господарюючому суб'єкті, пропозиція альтернативних шляхів запобігання їх утворення і методів утилізації та знешкодження, а також способів використання неутілізованих відходів як на даному суб'єкті, так і поза ним. Екологічний аудит передбачає перехід від заходів по ліквідації негативних наслідків господарської дії на природу до заходів превентивного характеру, тобто застережливим цю негативну дію.

Аудит систем управління навколишнім середовищем (СУНС) являє собою відкритий для розвитку метод у рамках більш загальної СУНС, за допомогою якого в стратегію бізнесу та в основні параметри виробничого процесу поетапно впроваджуються усе більш жорсткі екологічні вимоги. Це і є інструмент для систематичної перевірки внутрішнього потенціалу та ризиків підприємства. СУНС за міжнародними стандартами ISO серії 14000 – це частина загальної системи управління, що охоплює організаційну структуру, процеси планування, розподіл відповідальності, методи, процеси, ресурси для розвитку, реалізації, виконання, оцінки і збереження екологічної політики [3].

Основні функції екологічного аудиту на гірничо-збагачувальних підприємствах полягають у тому, щоб:

- визначити відповідність діяльності підприємства політиці у сфері охорони навколишнього середовища та екологічному законодавству сі також економічним цілям підприємства,
- визначити ефективність СУНС на підприємстві, за умови врахування галузі;
- надати інформаційне забезпечення для прийняття рішень у сфері охорони навколишнього середовища, тобто розподіл витрат на охорону навколишнього середовища та екологічні платежі,
- забезпечити захист персоналу підприємства, місцевого населення і навколишнього природного середовища від можливих шкідливих
- проаналізувати можливість виникнення екологічно небезпечних
- визначити реальний вплив підприємства на навколишнє природне середовище;
- "підштовхнути" підприємство до удосконалення її політики у сфері управління навколишнім середовищем і виробничої діяльності

Екологічні питання можуть суттєво впливати як на фінансово-господарську діяльність, так і на бухгалтерську (фінансову) звітність підприємства, наприклад;

- введення деяких норм екологічного законодавства може привести до знецінення активів і, як наслідок, до необхідності зниження їх реальної вартості;
- недотримання норм екологічного законодавства або змін в законодавстві, що мають зворотну силу можуть спричинити додаткове фінансування на відновлювальні роботи, відшкодування шкоди,

виплату компенсацій і оплату інших витрат,

- на підприємствах гірничо-збагачувальної галузі можуть виникнути екологічні зобов'язання у зв'язку з їх господарською діяльністю [4,с.178]

При плануванні і виконанні аудиторських процедур, а також при оцінці їх результатів аудиторська організація повинна враховувати, що недотримання підприємством екологічного законодавства може суттєво вплинути на бухгалтерську (фінансову) звітність. Проте виявлення випадків порушення екологічного законодавства не є метою¹ аудиту бухгалтерської (фінансової) звітності, а аудиторські процедури,¹ не є достатніми для здійснення висновків про дотримання підприємством такого законодавства.

Екологічний аудит є інструментом для систематичного, періодичного і об'єктивного обліку наслідків впливу діяльності підприємства на довкілля. Цей інструмент дає змогу перевірити дотримання екологічного законодавства, самостійно встановлені цілі в рамках екологічної програми, а також організацію цього процесу. Еко-аудит може проводитися внутрішніми чи зовнішніми еко-аудиторами. Перед реєстрацією здійснюється перевірка дотримання вимог Постанови незалежним зовнішнім еко-експертом. На підприємствах гірничо-збагачувальної галузі як правило, відділ еколога існує, тому як внутрішній, так і зовнішній контроль за дотриманням вимог екологічної ефективності проводиться [5, с. 34-37]

Отже, впровадження ефективних методик екологічного аудиту на підприємствах гірничо-збагачувальної галузі, поряд із загальними цілями сприяння охороні довкілля, дасть змогу: ідентифікувати всі впливи підприємства на довкілля; своєчасно виявляти резерви зниження витрат та екологічних платежів, зокрема за рахунок мінімізації відходів або їх утилізації, економії матеріальних і природних ресурсів; долучитися до виконання міжнародних екологічних вимог і стандартів, зокрема шляхом добровільної участі в системі екологічного аудиту відповідно до Постанови ЄС про еко-аудит; пом'якшити юридичну відповідальність за можливі наслідки аварій; надавати для громадськості екологічну інформацію, пов'язану із діяльністю підприємства, як цього вимагають міжнародні угоди. Враховуючи те що дана Постанова стосується місця розташування підприємства застосування п основних положень сприятиме також забезпеченню екологічно збалансованого розвитку підприємств даної галузі.

Для досягнення екологічно збалансованого розвитку стимулююча роль держави особливо зростає при прийнятті підприємствами міжнародних стандартів менеджменту довкілля, які за своєю природою є добровільними, а також участі в системі екологічного аудиту.

Реалізація добровільних інструментів регулювання природоохоронної діяльності підприємств дасть змогу забезпечити збереження і раціональне використання природного капіталу – основного обмежуючого чинника сучасної економіки; сприятиме гармонізації суспільних, регіональних, галузевих, групових та індивідуальних економічних і екологічних інтересів; дозволить забезпечити контрольований екологічно безпечний розвиток у довгостроковій перспективі и буде одним з кроків органічного входження України в єдиний європейський простір.

Список використаних джерел:

- 1 Петрик О.А. Екологічний аудит в Україні: проблеми методики та організації // бухгалтерський облік і аудит. – 2004. – №8. – С.51-56.
- 2 Закон України "Про екологічний аудит" від 24.06.2004 р.
- 3 Національна доповідь України про гармонізацію життєдіяльності суспільства у навколишньому природному середовищі. Спец.вид. до 5-ї Все європейської конференції міністрів навколишнього середовища "Довкілля для Європи. " – К.: Новий друк, 2003.
- 4 Максимів Л.І. Механізм формування системи екологічного аудиту в Україні // Регіональна економіка. – 2004. – №2. – С. 174-181.
- 5 Лисенко Ю., Садеков А. Екологічний підхід до управління підприємством: проблеми і перспективи // Економіка України. – 2003. – №5. – С.34-37.

Annotation. In the article the measures of increasing the efficiency of conducting an ecological audit in the ore mining and processing enterprises are examined and its basic functions are determined. The audit of the management environment systems is explored which are certain by an organizational structure, processes of planning, responsibility distributing, estimating and saving an ecological policy. Recommendations for introduction of effective methods of ecological audit are developed, that will enable providing of the ecologically-balanced development in the enterprises of this industry.

Key words: ecological audit, technologies of natural saving, environment, pollution.